

2. Караманов О., Сурмач О., Шукалович А. Музейна педагогіка в системі підготовки бакалаврів: можливості педагогічного коледжу. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 1. С. 100–106.

3. Оршанський Л., Мельник Г., Ліщинська-Кравець Г. Педагогічна система фахової підготовки майбутніх учителів технологій у галузі народного-ужиткового мистецтва. *Молодь і ринок* № 7/205. 2022. С. 88–93.

4. Караманов О., Сурмач О., Шукалович А. Музейна педагогіка в умовах онлайн-навчання. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 3. С. 58–65.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-402-3-13>

PRESERVATION AND POPULARIZATION OF PETRYKIV PAINTING BY MUSEUM INSTITUTIONS OF UKRAINE

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ МУЗЕЙНИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ

Samborska O. V.

*PhD in Pedagogy,
Senior Lecturer at the Department
of Technological and Professional
Education and Decorative Arts
Khmelnyskyi National University
Khmelnyskyi, Ukraine*

Самборська О. В.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
технологічної та професійної освіти
і декоративного мистецтва
Хмельницький національний
університет
м. Хмельницький, Україна*

Krasovska O. V.

*student of the 3rd year
of the Humanities
and Pedagogical Faculty
Khmelnyskyi National University
Khmelnyskyi, Ukraine*

Красовська О. В.

*студентка III курсу гуманітарно-
педагогічного факультету
Хмельницький національний
університет
м. Хмельницький, Україна*

Народне мистецтво є невід'ємною частиною української культури. Воно активно впливає на формування художніх смаків, збагачує професійне мистецтво і виражальні засоби промислової естетики. Зокрема, мистецтво петриківського розпису викликає давню ностальгію

людства за втраченими часами, коли людина була об'єднана з природою і своїм мистецтвом, ніби відгукувалась на гармонію, красу привільних степів Придніпров'я. Живучість петриківського розпису полягає в створюваній ним автентичній красі, відновлювальній гармонії, в поверненні своїх витоків. Збереженням, вивченням, демонстрацією та популяризацією робіт оздоблених, зокрема, петриківським розписом, займаються музейні установи.

Питання збереження давніх традицій петриківських майстрів, вивчення відмінностей у роботах сучасних майстрів, уже стало предметом теоретичних досліджень та наукових дискусій, але воно ще знаходиться на стадії розроблення дослідниками, етнографами, мистецтвознавцями.

Проте на сьогодні залишається актуальним питанням дослідження колекцій найбільших музеїв в Україні, де експонуються як давні, так і сучасні роботи майстрів петриківського розпису, які, безперечно, мають позитивний вплив на формування української свідомості та ідентичності. Тому метою дослідження є визначення основної ролі та функцій музеїв, здійснення аналізу та опису музеїв України з найбільшими колекціями петриківського розпису.

Петриківський розпис є унікальним видом народного мистецтва, який виник у селі Петриківка на Дніпропетровщині в Україні. Цей вид декоративного розпису вирізняється яскравими кольорами та рослинною орнаментикою. Його традиції передаються від покоління до покоління, а митці використовують специфічні техніки та символи для створення своїх робіт.

Доцільно виокремити основні риси петриківського розпису: 1) композиціям характерні яскраві кольори, які додають життєвість та енергію до творів; 2) у композиціях часто переважають рослинні орнаментальні мотиви, такі як квіти і листя; 3) майстри використовують техніку вільного мазка, що полягає в створенні візерунків за допомогою специфічних рухів пензля.

Петриківський розпис офіційно став частиною української культурної спадщини, адже у 2012 році його внесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини, а у 2013-му – до Списку Всесвітньої нематеріальної спадщини ЮНЕСКО. Вироби майстрів можна побачити в різних музеях та виставкових просторах України та світу [1].

У контексті теми дослідження варто конкретизувати трактування терміну «музей», адже єдиного загальноприйнятого визначення немає. Музеєм називають історично обумовлений багатofункціональний

інститут соціальної інформації, призначений для зберігання культурно-історичних і природничо-наукових цінностей, накопичення та розповсюдження інформації через музейні предмети, який документує процеси і явища природи та суспільства, комплектує, зберігає, досліджує колекції музейних предметів, а також використовує їх у наукових, освітньо-виховних і пропагандистських цілях [2, с. 112].

Музеї з колекціями петриківського розпису відіграють важливу роль у збереженні, просуванні та розвитку цієї унікальної частини українського декоративного мистецтва. Вони є ключовими учасниками у підтримці і відтворенні традиційного народного мистецтва, що додає значущості їх ролі в українському культурному просторі.

Музеї з колекціями петриківського розпису виконують ряд важливих функцій, спрямованих на збереження, популяризацію та розвиток цього унікального народного мистецтва:

- збереження і презентація творів мистецтва: музеї створюють атмосферу для збереження та ефективної демонстрації творів петриківського розпису. Це дозволяє зберегти цінні експонати для майбутніх поколінь та представити їх широкій громадськості;

- освітня складова: музеї розробляють освітні програми, включаючи майстер-класи, які дають змогу відвідувачам вчитися та створювати власні твори у стилі петриківського розпису;

- дослідження та вивчення: музеї виконують роль центрів для дослідження і вивчення петриківського розпису, розкриваючи його історію, техніку, символіку та вплив на українську культуру;

- залучення уваги до традиційного мистецтва: допомагають привертати увагу до традиційного народного мистецтва, зберігаючи його у суспільній свідомості та забезпечуючи йому місце в сучасному культурному контексті;

- співпраця з митцями: музеї співпрацюють з сучасними митцями, щоб стимулювати та підтримувати розвиток нових напрямків у петриківському розписі;

- туристична привабливість: музеї стають туристичними об'єктами, які привертають увагу та збагачують культурний туризм у регіоні.

Найвідоміші музеї України, де представлена найбільша спадщина саме петриківського розпису, доцільно розглянути детальніше.

Національний музей декоративного мистецтва України (м. Київ) містить одну з найбільших колекцій петриківського розпису починаючи з 1913 року. Колекція стала основою для видання багатьох альбомів репродукцій у видавництві «Мистецтво». На постійній експозиції

музею представлено лише невелику частину колекції, перш за все – це вироби Київського експериментального кераміко-художнього заводу, переважно авторства М. Тимченко, В. Клименко-Жукової, Г. Павленко-Черниченко і В. Павленко, а також окремі розписи видатних засновників та майстрів даного напрямку на папері Т. Пати, Н. Білокін, Ф. Панка, В. Соколенка, М. Тимченко, Г. Самарської, В. Глуценка, А. Пікуша, Н. Турчин, Т. Гарькавої та інших [3–4].

У Дніпровському художньому музеї (м. Дніпро) знаходиться одна з найбільших колекцій петриківського розпису починаючи з 1930-х років, яка, зокрема, використовувалася при виданні великого альбому репродукцій «Петриківка» 2001 року разом з колекцією Дніпропетровського історичного музею. У музеї проводяться тематичні виставки петриківського розпису, для яких використовуються фондіві колекції.

Дніпропетровський історичний музей імені Д. Яворницького (м. Дніпро) має одну з найбільших колекцій петриківського розпису починаючи з 1913 року. На постійній експозиції музею у останній залі на другому поверсі є декілька стендів присвячених петриківському розпису, де представлені вироби Фабрики петриківського розпису, Експериментального цеху петриківського розпису та Центру народного мистецтва «Петриківка», а також декілька розписів на папері, окремі великі роботи Ф. Панка [3–4].

У Петриківському музеї етнографії, побуту та мистецтва (сmt Петриківка) розташовується велика колекція. Це, переважно, вироби Фабрики петриківського розпису, а також різні роботи, які майстри подарували музею. Для петриківського розпису в музеї організовано одну велику експозиційну залу. Там представлено роботи майстрів Г. Самарської та В. Глуценка.

Цікавим є музей Федора Панка (сmt Петриківка), створений у грудні 2013 року в одній з кімнат будинку культури Петриківки в центрі селища. Тут знаходиться велика колекція робіт Ф. Панка, що належить родині автора. Серед робіт відомі такі як серія картин «Легенда про петриківську вишню», портрет П. Калнишевського та інші. Також експозиція містить декілька творів доньки майстра, В. Панко, яка є завідувачкою цього музею [4].

Центр народного мистецтва «Петриківка» (сmt Петриківка) налічує велику кількість робіт майстрів, що працюють в ньому. Зокрема, це роботи А. Пікуша, В. Деки, Л. Булавін, М. Яненко, В. Глуценка, Н. Турчин та інших. Твори розміщені у великій виставковій залі закладу. Варто зауважити, що в музеї зберігають і розвивають досягнення народних традицій та технологій петриківського розпису.

Також постійно діє виставковий зал, де проводяться екскурсії та майстер-класи для шанувальників народного мистецтва [3–4].

Таким чином, музеї з колекціями петриківського розпису відіграють важливу роль у збереженні та просуванні української культурної спадщини. Вони створюють можливість для відвідувачів поглибити знання про петриківський розпис та його історію, а також є цікавими об'єктами для туристів і шанувальників мистецтва. Музейні установи відіграють важливу роль у популяризації цього унікального виду народного мистецтва, адже стають платформою для організації виставок, майстер-класів та інших мистецьких й освітніх заходів.

Література:

1. Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX–XXI ст. *Автентична Україна*: веб-сайт. URL: <https://authenticukraine.com.ua/blog/petrikivskij-rozpis> (дата звернення: 04.12.2023).
2. Салата О. О. Основи музеєзнавства: навч.-метод. посіб. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
3. Петриківський розпис. *Вікіпедія*: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Петриківський_розпис (дата звернення: 02.12.2023).
4. Музеї. *Петриківка*: веб-сайт. URL: <https://petrykivka.dp.ua/c/muzeji/> (дата звернення: 03.12.2023).